Roma Songailaitė

Astravo (Biržų) kapinyno žvalgomieji tyrinėjimai

Astravo (Biržų) kapinynas (AR 1565) yra Biržų m. ribose, Širvėnos ežero Š pusėje, 200 m į P nuo Apaščios upės. Buvusios Biržų rajono vyr. metodininkės paminklų apsaugai R. Drevinskienės žiniomis, „pilietis Undzėnas gyvenęs šiose vietose, turėjęs daržą ir iškasdavęs kaulų" Iki 1940 m. dabartinė sodo teritorija ir žemė į Š ir V nuo sodo priklausė šalia gyvenusiam ūkininkui Čygui. 1978 m. rugsėjo 5 d. Astrave, Buitinio gyventojų aptarnavimo kombinato teritorijoje tvarkant aplinką, tvorai buvo kasami betoniniai stulpeliai. Gręžiant vietą kampiniam ŠV stulpeliui, užtikta kaukolė ir žalvarinių papuošalų. Palaidota negiliai, 60–70 cm.

1979 m. vasarą MMT (vad. J. Balčiūnas) arti 1978 m. rasto kapo ištyrė 58 m^2 plotą, rado 11 griautinių kapų (žr. *ATL 1978 ir 1979 metais,* V., 1980, p. 92–94). 1992–1993 m., vykstant privatizacijai, aukcionuose buvo parduoti pastatai, esantys paminklo teritorijoje. Buvo nustatytos ir privatizavimo sąlygos, kurios, deja, iki šiol nėra vykdomos. Teritorijoje ir apsauginėse zonose iki šiol veikia degalinė, priversta akmenų ir metalo laužo.

1997 m., Astravo kapinyno tyrinėjimų metu, įvairiose teritorijos vietose iškasta 10 perkasų. Ištirtas bendras 102 m^2 plotas. Kapų nerasta, tik perkasoje Nr. 4 tarp supiltinės žemės iki 30 cm gylio rasta pavienių kauliukų. Perkasoje Nr. 9, kastoje keli metrai į PR nuo 1979 m. tirtos perkasos Nr. 3, paviršiniame supiltiniame sluoksnyje, 25 cm gylyje, rasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Segė galėjo patekti iš 1979 m. tyrinėto ploto arba buvo atstumta su žemėmis įrengiant kuro saugyklą.

Atrodo, kad kapinynas didelės teritorijos, nors žmonių pasakojimai tai neigia. Statant lentpjūvę, derlingas dirvožemis buvo nukasamas ir vežamas į Biržų šiltnamius – tuo metu rasta kaulų. Prieš keletą metų, statant paskutinį paminklų cechą, kasant pamatus, buvo rasta žmonių kaulų.

Roma Songailaitė

Archeological survey of Astravas (Biržai) old burial

The Astravas (Biržai) old burial located in the Biržai city on the northern shore of Širvėna lake was investigated in 1979 by MMT. The explored 58 m^2 area contained 11 inhumations. In 1997 BMES dug out 10 trenches (total area of 102 m^2) and found no graves. Trench No 4 contained solitary bones. In trench No 9 a brass penannular brooch with cylindrical terminals was uncovered at the depth of 25 cm.

Jonas Stankus

Tyrinėjimai Genčų kapinyno prieigose

1996–1997 m. LII vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus Genčų kapinyno (AR 517) (Kretingos raj.) aplinkinėje teritorijoje. Pats kapinynas tyrinėtas 1983–1987 m. (vad. A. Merkevičius) ir 1993–1995 m. (vad. J. Stankus). Jų metu aptikta VII–XI a. griautinių ir degintinių kapų. Šių žvalgomųjų tyrinėjimų tikslas išsiaiškinti, ar yra ankstyvesnio laikotarpio kapų, kartu patikslinti šio kapinyno užimamą teritoriją.

Tyrinėjimai buvo vykdomi už 40–60 m į Š nuo tyrinėtos pagrindinės kapinyno teritorijos. Tyrinėjimams pasirinkta teritorija apaugusi alksniais. Todėl, prieš pradedant darbus, alksnynas buvo kertamas. Čia buvo ištirtos 2 perkasos Nr. 108 ir 109, kurių bendras plotas 303 m^2 (perkasų ir kapų numeracija tęsiama). Aptikta griautinių kapų su akmenų vainikais. Iš viso atidengta 13 įvairaus dydžio akmenų vainikų. Jie rasti 10–20 cm gylyje, o kai kurių vainikų pavieniai akmenys net kyšojo žemės paviršiuje. Vainikai įvairios formos ir dydžio. Vieni jų didesni ir apvalesni (A–C, E, G–K, M), kiti šiek tiek ištęsti (D, K, L). Vainikai D ir F tarsi būtų pritverti prie didesniųjų (pav. 21). Vainikų dydis įvairus: A – 3,6x3,7 m; B – 3,8x4,2 m; C suardytas; D – 2,4x4,8 m; E – 3,6x4,5 m; F –1,8x2,4 m; G – 3,5x5,1 m; H – 4x5 m; I – 4x4,4 m; K – 7x7,6 m; K – 4,4x5,6 m; L – 4,8x5 m; M – 3,4x4 m. Vainikai krauti iš įvairaus dydžio akmenų 1–3 horizontaliomis ir